

Wonsuk Ma, Veli-Matti Kärkkäinen i J. Kwabena Asamoah-Gyadu (Ur.)

Pentekostna misija i globalno kršćanstvo

Oxford, UK, Regnum Books International, 2014., 384 str.

Ova vrlo zanimljiva knjiga koju su uredili Wonsuk Ma, Veli-Matti Kärkkäinen i J. Kwabena Asamoah-Gyadu, zbirka je eseja koje su napisali pentekostni znanstvenici, propovjednici i laici na temu pentekostne misije sa stajališta globalnog kršćanstva. Autori knjige smatraju da je gotovo nemoguće zamisliti globalnu kršćansku misiju u suvremenom okruženju bez pentekostalizma. Izdavač knjige Oxfordski centar za misijske studije i njegovi urednici – dr. J. Kwabena Asamoah-Gyadu, profesor Studija o suvremenom afričkom kršćanstvu i pentekostno-karizmatiskih studija na učilištu Trinity Theological Seminary u Legonu u Accri, u Gani, dr. Wonsuk Ma, izvršni ravnatelj Oxfordskog centra za misijske studije, i dr. Veli-Matti Kärkkäinen, profesor sistematske teologije na učilištu Fuller Theological Seminary – shvatili su značaj pristupanja ovoj važnoj i globalnoj temi pentekostne misije s globalnog stajališta. Regnum Books International je izdavački ogranak Oxfordskog centra za misijske studije, s više od stotinu izdanih knjiga o kršćanskoj misiji i duhovnosti, tako da se tema pentekostne misije s globalnog kršćanskog stajališta savršeno uklapa u plan Oxfordskog centra za misijske studije. Sama knjiga je zbirka eseja raznih autora koji pripadaju raznim područjima: istraživača, misionara, profesora, misiologa, propovjednika i pastora, a globalna perspektiva dolazi iz svih krajeva svijeta, npr. iz Nigerije, Gane, Koreje, Hondurasa, Indije, Čilea, Europe, SAD-a, Filipina itd. Ovakvo bogatstvo različitih kontekstualnih misiologija predstavlja stvarnu vrijednost ove zbirke eseja, gdje svaki autor prikazuje svoj vlastiti nacionalni ili misijski kontekst iz perspektive pentekostalizma te njegovih vrijednosti i prednosti u globalnoj kršćanskoj misiji. U uvodu knjige urednici uočavaju da se pentekostni misijski pokret ne razvija jednakim intenzitetom u cijelom svijetu, međutim, počinju s argumentom (koji teško da itko može poreći) da, premda u različitim zemljopisnim kontekstima, pentekostalizam uvijek predstavlja vodeću silu kršćanskog misijskog rada.

Prvi esej dolazi od Allana Heatona Andersona pod naslovom Nastanak multidimenzijskog globalnog misijskog pokreta: povijesni pregled. Članak se bavi podrijetlom i razvojem globalne mreže u ranom pentekostalizmu, te njegovim doprinosom u formiranju multidimenzionalnog globalnog pokreta. Autor počinje od Edinburške misijske konferencije iz 1910, iako ona nije toliko relevantna s pentekostnog stajališta, jednostavno zato što pentekostalci nisu bili zastuplje-

ni na konferenciji. Međutim, autor navodi da je pentekostni svijet zapazio ovu konferenciju kao znak povećane usredotočenosti evandeoske crkve na misiju. Do 1916. godine pentekostna misija se zahuktavala, a misionari su odašiljani u sve dijelove svijeta. Postalo je vrlo jasno da je pentekostni pokret orijentiran na globalnu multidimenzijску misiju. Autor nadalje objašnjava povijesne početke pokreta obojenih probuđenjima, kao što su Azusa Street, velško probuđenje te probuđenja u sjeveroistočnoj i središnjoj Indiji, s fokusom na Azusa Street kao najvažniji i najznačajniji. Zatim autor obrazlaže pentekostni utjecaj na pojedinačne crkve u Africi, Indiji i Kini, te završava s multidimenzionalnom globalnom perspektivom pokreta, zaključujući da je pentekostalizam, premda je prisutan tek stotinjak godina, jedan od najznačajnijih čimbenika u globalnoj kršćanskoj misiji, te to podupire autorovim statističkim podacima. Pentekostalizam je od svojih početaka bio misijski pokret usredotočen na Duha koji se izljuje na narode.

Drugi esej dolazi od jednog od urednika knjige, dr. Veli-Mattija Kärkkäinea, profesora sistematske teologije na učilištu Fuller Theological Seminary, pod naslovom Pentekostno razumijevanje misije. Na samom početku izlaganja autor tvrdi, kao i drugi kolege teolozi, da je pentekostni pokret u svojoj osnovi misijski pokret, gdje kršćani, pod svježim utjecajem Duha, odlaze širiti svoju poruku i iskustvo s ostatkom svijeta, što se i dogodilo u vrlo kratkom razdoblju. Eshatološki čimbenik i uloga Svetog Duha čine pentekostne misionare orijentiranim na posljednje dane, dok se Crkva priprema za Gospodinov dolazak vjernim svjedočenjem i svetim životom. Kad je riječ o misiološkoj strukturi, pentekostalci su bili toliko zauzeti svakodnevnim širenjem evanđelja da im nije preostalo dovoljno vremena za akademsko misiološko promišljanje i istraživanje, što bi moglo dovesti do stvaranja određene strukture u svojim nastojanjima koja su povremeno bila manjkava. Takvo istraživanje se uobličilo tek kasnije. Razvoj je započeo s radom Melvina L. Hodgea u njegovoj knjizi *The Indigenous Church* (Autohtona crkva), a nastavio se djelima većeg broja uvaženih autora, koje će Kärkkäinen ukratko analizirati u ovom eseju. Međutim, teologija pentekostne misije je još novijeg datuma, budući da su teološki spisi pentekostalaca dugo postojali u vidu misijskih spisa, svjedočanstava, proročanstva i slično. U završnim pasusima svojeg eseja autor ističe da je, unatoč suprotstavljenim tumačenjima, Isus Krist taj koji ima središnju ulogu u pentekostnoj misiji, a ne pneumatologija, dok Sveti Duh s pentekostnog stajališta predstavlja osnaženje za misiju. Autor se dalje bavi pitanjima kao što su ekleziologija, soteriologija i eshatologija s pentekostnog stajališta, te zaključuje s pogledom na budućnost, razotkrivajući neke od prepreka i prilika za pentekostnu misiju.

Nadovezujući se na temu osnaženja, koje se ukratko dotaknuo Kärkkäinen, J. Kwabena Asamoah-Gyadu u narednom eseju pod naslovom *Primit ćete silu:*

osnaženje u pentekostno-karizmatiskom kršćanstvu opisuje i ispituje teologiju osnaženja u pentekostno-karizmatiskom kršćanstvu s osvrtom na raspon tumačenja ove koncepcije unutar samog pokreta. Autor analizira riječ i razvoj njezinog značenja i tumačenja u pentekostnom pokretu, uz manifestacije Duha nakon osnaženja, te se fokusira na biblijska tumačenja i perspektive o tom pojmu. Završna poglavlja eseja fokusiraju se na osnaženje s obzirom na misiju i ekleziologiju, uz zanimljiv pentekostni osvrt. Kwabena zaključuje da je pentekostalizam zaslužan za to što je podsjetio tradicionalne crkve na značaj iskustva i osnaženja Duhom u kršćanskom životu i misiji.

Naredni esej poduljeg naslova Sve je slobodno! Ali – sve ne koristi (1 Ko 10,23): pneumatološka kristologija paruzijske Kristove crkve i (zlo)rabljenje duhovne sile u nigerijskom pentekostalizmu bavi se analizom dobro poznatog fenomena afričkog pentekostalizma, koji je nedavno počeo utjecati na europsko kršćanstvo, sa stajališta nigerijskih crkava. Članak se uglavnom fokusira na objašnjavanje i analiziranje zlouporaba duhovnih darova u afričkom kontekstu, među kojima je i evanđelje prosperiteta što ga propovijedaju i žive izvjesni neskromni pentekostni pastori. Zbog takvih je praksi pomalo teško cijeniti pentekostalizam u nigerijskom kontekstu. Autor također ističe perspektivu katoličkog pentekostalizma u Nigeriji preko paruzijske crkve, što je katolička karizmatiska misija koju je Vatikan ovlastio 1986. godine. Nakon toga autor obrazlaže teološku shemu paruzijske crkve i zaključuje esej riječima iz 1 Kor 10,23, navodeći da je u njihovom nigerijskom kontekstu i iskustvu sve dopušteno, ali nije sve korisno.

Pentekostna evangelizacija, osnivanje crkava i rast crkve naslov je sljedećeg članka autorice Julie C. Ma, korejske pentekostne misiologice i istraživačke asistentice misiologije pri Oksfordskom centru misijskih studija. Ma u svojem eseju analizira teološku utemeljenost pentekostne misije, koja proistječe iz više različitih naglasaka, kao što je način na koji pentekostanci čitaju Bibliju, njihova revnost za spašavanjem duša i osnaženje po Svetom Duhu, popraćeno snažnim naglaskom na eshatologiji, kao što većina njezinih kolega navodi u ovoj zbirci eseja. Dalje objašnjava izvjesne praktičnije fokuse na pentekostnu misiju, kao što je način na koji su pentekostanci koristili medije, organizacija događaja i propovijedanje na otvorenom s ciljem rasta crkve. Osnivanje crkava u ruralnom okruženju, kao i nastanak pentekostnih megacrkava u urbanim područjima, mora se promatrati u svjetlu rasta Božjeg kraljevstva, navodi Ma, a osnovni fokus misije mora biti autentično učenje.

Možemo doznati mnogo o važnim i korisnim aspektima pentekostne misije pukim promatranjem istaknutijih crkava, koje su se borile za evanđelje Isusa Krista, te analiziranjem njihovog puta od početnih koraka do sadašnjeg trenutka. Jedan od primjera je crkva Yoido Full Gospel Church, i sljedeći esej Younghoo-

na Leeja Crkveni rast: promišljanja o crkvi Yoido Full Gospel Church koji nam donosi pogled na skromne početke te rast i širenje YFGC-a. Autor članka tvrdi da je rast YFGC-a u prvom redu posljedica uspješnog prihvaćanja pentekostne tradicije i ugrađivanje pentekostne tradicije unutar specifičnog korejskog konteksta. Rast ove poznate korejske crkve predstavlja monumentalni događaj u svjetskoj povijesti kršćanstva, tvrdi autor. Premda je to rezultat snažnog djelovanja Svetog Duha, iz ovog eseja se može naučiti mnogo o gorljivosti ove crkve za evanđelje.

Kontekstualno bogatstvo ove knjige je vrlo edukativno i pragmatično za čitatelje koji se zanimaju za misiologiju, a potvrđuju ga razne pentekostne misijske priče iz cijelog svijeta. Jedna takva priča dolazi iz Čilea (nalazimo je u sljedećem eseju koji je napisala Elizabeth Salazar Sanzana, teološki savjetnik evanđeoske pentekostne crkve u Čileu), i pruža čitatelju osnovno razumijevanje toga tko su pentekostalci s latinskoameričkog stajališta, kao i što mogu ponuditi ranjenom i grešnom svijetu, kojem su poslani služiti.

Jedna od zanimljivijih i aktualnih tema u pentekostnoj misiologiji jest koncepcija duhovnog ratovanja, koju opisuje i istražuje Opoku Onyinah u svom iscrpnom članku prikladno naslovljenom Poglavarstva i vlasti. Onyinah u svojem eseju analizira ovu bitnu i naširoko diskutiranu koncepciju duhovnog ratovanja, kao i njezinu vezu s kršćanskom misijom u svijetu sa stajališta Božjeg suvereniteta, kao i značaj oslobođenja, uz bavljenje prednostima, ali i problemima pristupa duhovnog ratovanja, kao što je pretjerano inzistiranje na sotonskom i demonškom utjecaju.

Johan Mostert u daljnjem eseju Misija milosrđa i pravednosti piše o pentekostnom naglašavanju pomaganja siromašnima i potrebitima kao jednom od ključnih aspekata i jakosti pentekostne misije u autorovom kontekstu. Članak predstavlja vrlo dobru analizu načina na koji je evanđelje, s pentekostnim misijskim naglaskom, poslužilo kao korekcijski alat protiv dihotomije i socijalne nejednakosti u američkom društvu. Pa ipak, autor ističe da postoji vrlo veliki jaz, kojeg zapadni kršćani trebaju pokušati prevladati ne bi li se približili svojoj braći i sestrama na jugu svijeta.

Sljedeći provokativni esej Cecilia M. Robecka Jr. Kršćansko jedinstvo i pentekostna misija: kontradikcija? postavlja vrlo zanimljivo i, ponekad zaboravljeno, pitanje o povezanosti između jedinstva Crkve i njezine misije u svijetu. Autor s pravom postavlja pitanje kredibiliteta evanđelja Isusa Krista sa stajališta svijeta, a u svjetlu svjedočanstva o nejedinstvu Crkve koja ga propovijeda. Autor tumači da je kršćanski svijet nekako binarnog fokusa i iznosi dihotomiju između jedinstva i misije, kad bi zapravo jedno trebalo podupirati drugo. Pitanje ekumenizma i globalne kršćanske misije iz konteksta azijskog pentekostalizma također se postavlja u sljedećem članku autorice Connie Au, pod naslovom Globalno

kršćanstvo i ekumenizam u azijskom pentekostalizmu, gdje se Edinburška konferencija iz 1910. godine još jednom analizira kroz prizmu moderne pentekostne misije.

Esej Tonyja Richieja *Sedmerostruki Duh*: pentekostni pristup kršćanskoj teologiji religija tvrdi da je danas dubinska kršćanska teologija religija postala hitno potrebna u suvremenom globalnom kontekstu sve većeg kontakta različitih religija u sredinama koje suviše često povlače sa sobom konfliktne, pa čak i nasilne konfrontacije. Autor izriče da je, uz ostale kršćanske tradicije, za pentekostalce bitno razmišljati o realnosti drugih religija i konstruirati teološko i misiološko stajalište koje je u stanju obuhvatiti njihovo postojanje i aktivnosti. Autor završava zanimljivim zaključkom da povijest kršćanske teologije religija i međureligijskih susreta i dijaloga indicira kako su oni, koji su najposvećeniji vlastitoj vjeri, uglavnom najopremljeniji za razgovor i suradnju s pripadnicima drugih vjera. Takvu priču nalazimo u sljedećem eseju Bala Krishne Sharme, koji opisuje suradnju pentekostalaca s drugim religijama u Nepalju. Izravna interakcija pentekostalaca s raznim religijama koje postoje u Nepalju, kao što su budizam i hinduizam, pruža zanimljivo kontekstualno misijsko štivo.

Riječ, rad i čudo kao holistička misija Douglasa Petersena vodi ovu zbirku eseja u smjeru razmišljanja o marginaliziranim osobama te o pentekostnoj misiji među njima. Fokusirajući se na Marka 8,22-10,52, što je srž Isusovog nauka o učeništvu, autor povlači kontrast između socijalnih i etičkih normi moći, autoriteta, kontrole, znanja, statusa i bogatstva, uz uvjete koje je Isus iznio pred svoje učenike glede siromašnih, bolesnih, invalidnih, nečistih, izopćenih i odbačenih, a osobito djece. Isti uvjeti stoje i pred današnjom kršćanskom misijom.

Sljedeći članak urednika knjige Wonsuka Ma Blagoslov u pentekostnoj teologiji i misiji bavi se negativno percipiranim evanđeljem prosperiteta u pentekostnoj tradiciji. Svrha ovog eseja jest istražiti teološke elemente evanđelja prosperiteta ne bi li se istražio njegov potencijal u vidu određenog socijalnog i religijskog stava i ponašanja. Autor vjeruje da generalno pozitivan imanentni religijski stav globalnog juga ima velike veze s religijskim dinamizmom, koji se posredno oblikovao putem učenja o evanđelju prosperiteta. Članak je potkrijepljen autorovom osobnom pričom s korejskog pentekostnog stajališta. Autor ne bježi od problematičnih aspekata evanđelja prosperiteta, ali ipak stoji uz svoje argumente i predlaže manje negativnu percepciju suštinskih teoloških vjerovanja, koje naziva teologijom blagoslova.

Zanimljiv članak Japieja La Poorte o uvijek aktualnoj temi interakcije između Crkve i društva s južnoafričkog stajališta tema je sljedećeg eseja. Kontekst južnoafričkih socijalnih i religijskih interakcija je svakako vrlo zanimljiv. Autor započinje esej uvođenjem vrlo zanimljive definicije Crkve, ističući njezinu dvosmisleni socijalnu i eshatološku realnost. Zatim analizira različite načine na koje

Crkva gleda na svoju ulogu u društvu, od povlačenja iz društva do njegovog mijenjanja. Južnoafrički kontekst nam pruža zanimljivu analizu socijalnih problema kao što je aparthejd, i uloge Crkve, osobito pentekostalaca, u podizanju svijesti o takvim problemima. Autor zaključuje da kršćani u globalu često ne progovaraju o brojnim bitnim socijalnim pitanjima, kao što je socijalna nepravda, stradanja Palestinaca, globalno zatopljenje, itd.

Članak Miguela Alvareza Pentekostalci, društvo i kršćanska misija u Latinskoj Americi dolazi iz konteksta Hondurasa i razvija argument u prilog kršćanskom uključivanju u javnu službu i politiku. Pentekostalci su svojom službom među siromašnima i marginaliziranima istaknuli kako je ljudska osoba temelj i svrha kršćanske misije, čovječanstva i političkog života. Autor tvrdi da se u pojedinim pentekostnim zajednicama ljudi tek trebaju na holistički način pozabaviti temom promicanja ljudskih prava. Međutim, sada prepoznaju da raditi s ljudskom osobom kao temeljem i svrhom političke zajednice znači truditi se prepoznati i poštovati ljudsko dostojanstvo obranom i promicanjem temeljnih i neotuđivih ljudskih prava. Članak pruža zanimljivu usporedbu pentekostne i rimokatoličke percepcije pitanja kao što su politika te socijalna i javna služba u Latinskoj Americi.

Jedan od eseja iz konteksta koji je bliži našem, naime europskog, dolazi od Jan-Åkea Alvarssona, profesora kulturne antropologije na sveučilištu Uppsala u Švedskoj, pod naslovom Može li antropologija doprinijeti budućnosti švedskog pentekostalizma? Alvarsson u eseju pokušava pronaći poveznicu između kulturne antropologije i pentekostnog pokreta s obzirom na budućnost. Autor započinje s povijesnim pregledom pentekostnih početaka u Švedskoj 1906. godine, do kojih je dovelo propovijedanje Andrewa G. Johnsona, čime se pentekostni pokret u Švedskoj povezo s čuvenim događajem u Azusa Streetu. Autor tvrdi da su sociolozi i antropolozi proveli veliki broj međunarodnih pentekostnih studija, čime su doprinijeli razvoju pentekostne misije. Među čestim studijama bila je i ona o ravnoteži spolova u pentekostnoj tradiciji. Autor zatim ističe švedski kontekst i poziva se na pređašnju uključenost sociologa i antropologa u izučavanje švedskog pentekostalizma. Pruža nam vrijedan i detaljan uvid u švedski pentekostni pokret, koji se bori sa sličnim problemima s kojima se bore i drugi kršćanski pokreti i misije u Europi. Autor, koji je i sam antropolog, vjeruje da ova studija o ljudskim bićima koja se temelji i gradi na znanju iz socijalne i biološke znanosti, kao i društvenim i prirodnim znanostima, može biti korisno sredstvo u razvijanju pentekostne misije u Švedskoj.

Jedan od zaključnih eseja u knjizi dolazi od Terese Chai, malezijske zaređene propovjednice, pod naslovom Pentekostna teološka edukacija i ministerijalna formacija, donosi nam uvid u praktičnu, ministerijalnu i misijski edukativnu stranu pentekostne misije. Autorica dijagnosticira postojanje straha i oklijevanja

među pentekostnim kršćanima glede toga mogu li ići u korak s Duhom ako is-pune razum s previše znanja. Često se vjeruje da će to ometati djelovanje Duha u njima, a Chai vjeruje da mora postojati zdrava ravnoteža. Autorica u eseju otkriva korijene svoje pentekostne dileme glede teološke edukacije i akademske ministerijalne formacije. Chai dijeli svoj esej u tri dijela, gdje intenzivno analizira prošlost, sadašnjost i budućnost pentekostne teološke naobrazbe u globalnom pentekostnom okruženju, cijelo vrijeme se boreći s tenzijom između teološke akademske naobrazbe i jedinstvene pentekostne duhovne tradicije.

Posljednji esej u knjizi jest onaj Jonathana W. Ricea, američkog pentekostnog misionara i profesora teologije, koji je zainteresiran za vezu između ekologije i duhovnosti. Njegov esej je naslovljen Ekologija i budućnost pentekostalizma: Problemi, mogućnosti i prijedlozi. Autor tvrdi da je odnos pentekostalaca prema ekologiji često bio označen ravnodušnošću, a u nekim slučajevima čak i izravnim neprijateljstvom. Međutim, Rice isto tako tvrdi da drugi pentekostanci postaju sve svjesniji da upravljanje Zemljom i njezinim resursima mora postati integralni dio njihove duhovnosti. Rice u svojem interesantnom članku analizira određena česta pentekostna stajališta o ekologiji, te tumači razloge i izvore takvih stavova, uz to opisujući povijesni razvoj takvih stavova prema ekologiji. Mandat za očuvanjem prirode predstavlja jedan od najbitnijih elemenata autorovog doživotnog istraživanja, a autor uspješno prenosi ovaj poziv čitatelju, potkrjepljujući ga čvrstim biblijskim argumentima.

Na završnim stranicama knjige urednici daju svoje zaključne primjedbe, koje su mahom okrenute ka budućnosti pentekostne misije, ukratko sažimajući globalnu dimenziju knjige i njezinih raznolikih članaka pisanih u različitim kontekstima kršćanske misije u svijetu. Urednici priznaju da su pentekostanci aktivisti po prirodi. Osnivači crkava, evangelizatori i misijski djelatnici među različitim kulturama često su prvo djelovali, a onda razmišljali. Ovakav pristup je polučio i sjajne rezultate, ali isto tako i grozne greške. Misija se uči u praksi. Stoga promišljanje postaje ključno, kako bi se lekcije sačuvale, a greške prepoznale kako se više ne bi ponavljale. Upravo je to ono što knjiga nastoji donijeti čitatelju, iznoseći pred njega godine pentekostne misije, uz sve njezine jakosti i slabosti, omogućujući mu da uči, analizira, razlučuje i preispita implikacije, uz razne druge autore koje je ova zbirka eseja okupila. Knjiga pruža priliku za uključivanje u dijalog s različitim globalnim kontekstima pentekostalizma i njegove misije, te za učenje vrijednih lekcija. Čitateljima koji dolaze iz pentekostne sredine ova knjiga će pružiti zanimljivo putovanje po svijetu, uz posjećivanje drugih kršćana iz iste tradicije i bavljenje temama koje potječu iz iste tradicije, ali su vrlo raznolike, ovisno o konkretnom kontekstu. Za druge ova knjiga predstavlja iznimno podrobna i razrađena vrata za shvaćanje i otkrivanje pentekostne misije i njezinog razvoja po svijetu, što će sigurno pružiti brojne vrijedne uvide i postaviti pitanja

unutar raznih denominacija. Urednici i autori su se iskreno pozabavili greškama u pentekostnom misijskom pokretu, ali ipak možemo naučiti mnogo iz njihove osnažene i gorljive želje za donošenjem evanđelja Isusa Krista svijetu.

Filip Grujić

Preveo s engleskoga Davor Edelinski

Pascal Denault

The Distinctiveness of Baptist Covenant Theology: A Comparison Between Seventeenth-Century Particular Baptist and Paedobaptist Federalism (*Svojstvenosti baptističke savezne teologije: Usporedba između federalizma partikularnih baptista i pedobaptista sedamnaestoga stoljeća*)
Birmingham, Alabama USA, Solid Ground Christian Books, 2013., 167.

U siječnju 2013. godine svjetlo dana ugledala je knjiga Pascala Denaulta, pastora reformirane baptističke crkve *l'Église évangélique de St-Jérôme*. Kao što i sam naslov daje naslutiti, djelo se bavi povijesnim istraživanjem jednog zapostavljenog, ali veoma vrijednoga teološkog pravca baptističke savezne teologije. Savezna teologija je okvir tumačenja Biblije koji koristi teološku ideju saveza kao organizacijsko načelo kršćanske teologije, a uglavnom ga se povezuje s prezbiterijanskim crkvama, odnosno crkvama koje ne krste samo one koji ispovijedaju vjeru (*kredobaptisti*), nego i djecu (*pedobaptisti*).

Međutim, malo je poznato da su partikularni (kalvinistički) baptisti sedamnaestoga stoljeća razvili vlastiti pravac savezne teologije (također poznate kao *federalizam*), koji je uglavnom vjerno pratio obrise glavne struje federalizma, ali s izmjenama koje su se u velikoj mjeri odrazile na njihovu ekleziologiju, a pogotovo na njihovu teologiju krštenja. Ovi baptistički pastori i teolozi smatrali su kako njihova struja savezne teologije ne osigurava samo ispravno shvaćanje ekleziologije i pitanja tko treba primiti sakrament krštenja – odnosno, „Tko je u savezu?“ (str. 6) – nego i služi kao prijateljski korektiv glavnoj struji federalizma, korektiv za koji su smatrali da puno prirodnije izvire iz proučavanja Svetoga pisma.

U samome uvodu u ovo djelo, Denault objašnjava terminologiju, a zatim nas ukratko uvodi u vodeće proponente pedobaptističke i kredobaptističke savezne teologije. Tako među ovim prvima ističe, na primjer, Williama Amesa, Hermana Witsiusa, Samuela Pettoa i Francisa Turretina, a među baptistima Johna Spilburyja, Johna Bunjana, Nehemiaha Coxa i Benjamina Keacha. Vjerojatno najzanimljiviji potez autora jest svrstavanje možda najpoznatijeg puritanskog teologa, Johna Owena, koji je najprije bio prezbiterijanac, a zatim kongregacionalist pe-